

Móra Ferenc szülőháza

Móra Ferenc jeles írónkról, Kiskunfélegyháza szülöttéről 1927-ben Juhász Gyula rövid életrajzot írt a *Literatúra* c. szépirodalmi lapban. Megírta, hogy 1879. július 19-én „nagy volt az öröm Félegyházán a Daru-uccában, mert Móra Mártonnak a felesége, Juhász Anna egészséges fiúgyermeket szült, akit Ferenc névre kereszteltek”.

A lap a cikk mellékleteként egy nádtetős, magas héjazatú ház fényképét is közölte. Az udvarban készült fénykép népes családot, asszonyokat, gyereket is ábrázol, s még egy szemelgető jókora süldő és malacka is a fényképész lencséje elé került. A kép alatt ezt olvassuk: „Móra Ferenc szülőháza Kiskunfélegyházán a Daru-uccában. (Ma már nem áll.)”¹

Néhány évvel a *Literatúra* Móra-számának megjelenése után, 1932-ben, Móra Ferenc 30 éves írói jubileumára emlékkönyvet adtak ki. Ez írónkról szóló emlékezését, jellemzését így kezdi:

„Amikor Móra Ferenc 1927-ben nézegette egy folyóiratban azt a képet, amelyik alatt ez olvasható: „Móra Ferenc szülőháza Kiskunfélegyházán a Daru-uccában” megjegyezte, hogy dehogyan is született ő ilyen úri házban. Pedig a ház a legszerényebb nádfedeles házikó, az udvar felőli ajtó előtt népes család látható, az előtérben pedig egy disznó túr . . .

— Ha nekünk valaha ilyen disznók lett volna! — sóhajtott Móra.”²

A fenti szövegből, idézetből mindenki azt gondolhatja, hogy Móra Ferenc csupán azért töprengött, nem akarta elismerni szülőházában a fényképen közölt „úri házat” — bár csak nádtetős volt — mert a fényképre került malacok nagyobb jólétről tanuskodtak, mint amilyenben az ő családja élt. Mórának azonban más oka is volt, hogy szerényen óvást emeljen a közölt „szülőház” hitelessége ellen, mégpedig az, hogy Mórának Daru utcai háza nem is ilyen nádtetős ház volt, mint amilyent a *Literatúra* szülőházként bemutatott, hanem előbb deszkatetős, majd újjáépítése után szindelytetős ház.

Ezt a legmegbízhatóbb szemtanú, Móra István bizonyítja. A Daru utcai Móra-ház hitelesebb leírását mástól nem is várhatnánk. Midőn szülei 1878-ban a Daru utcai házat megvették, akkor ő már 14 éves volt, elvégezte a gimnázium IV. osztályát. Utána két évig Kecskeméten tanult, majd ebben a házban lakott, mint kiskunfélegyházi tanítóképzős növendék, 1881.—1885-ben. Móra István a Daru utcai házokról így emlékezett meg:

„Azt a mostani Móra Ferenc uccai, akkor még Daru uccai házat régebben megvette édesapám, öregapám javallatával, még 78-ban . . .” — Móra István 1879-ben ment Kecskemétre a piaristákhoz kredenciális diáknak, s 1881 nyarán, a gimnázium VI. osztálya után határozta el, hogy nem lesz piarista, hanem a kiskunfélegyházi tanítóképzőben folytatja tanulmányait.

A ház eredeti állapotáról Móra István így ír: „Én Kecskemét előtt láttam kétszer azt a házat, voltaképp félházat. Deszkateteje volt. Görög ács is alkalmasint ideigvalónak szánta szegény a deszkatetőt s úgy spórolta össze innen-onnan. Mikor én először láttam, akkor már minden deszka két széle összeperdült és engedelmet adott hónakesőnek be a padlásra”. Elmondja még, hogy a házat egy kolerában meghalt, Görög nevű ács hagyatékából vették licitáción.³

A deszketőt már Móra Márton bontatta le, s mindjárt zsindeletet rakattak rá: „Édesapánknak édesanyánknak öregapánktól öröklött minden szándéka az volt, hogy egy kicsit föl is emeltetik a tetőt, *sindetre* is veszik... Én nem láttam a sindelezést, se a beköltözést az új fészekbe...” — írja tovább Móra István. Időközben volt ugyanis kecskeméti diák. Később Móra István így folytatja: „Nyolcvan nyarára hogy hazamentem, zsindeyre volt véve az új ház. Félház, mert a belső vége nem a mienk volt.”⁴

Móra István kétségkívül hiteltérdemlő előadása szerint tehát a Daru utcai Móra-ház sohasem volt nádtetős. Ezért a *Literatúrában* közölt „szülőház” nem lehet hiteles. Egyébként a kiskunfélegyházi Kiskun Múzeumban ma is megvan az a fénykép, amelyről a *Literatúrában* megjelent „szülőház” kliséje készült, csak olyan felirat nincs rajta, amely arra utalna, hogy ez lett volna Móra Ferenc szülőháza. A Daru utcai Móra-házat egyébként is már az 1900-as évek elején lebontották, a mai utcára kifordított ház épült a helyén. Kinek jutott volna eszébe, hogy Móra Ferenc jövődó írói nagysága érdekében a régi házat lefényképezze? Valami tévedés folytán állíthatták tehát a Kiskun Múzeum egyik fényképéről, hogy az Móra Ferenc szülőháza, s jelenhetett meg ebben a minőségben nyomtatásban is.

A régi Móra-ház lebontását természetesen minden Móra-tisztelő és irodalombarát mélyen fájlalja. Bizonyára az a vágy kerített elő egy olyan fényképet, amelyről állíthatták, ez Móra Ferenc szülőháza. hogyha már a házat le is bontották, legalább fényképünk legyen róla.

Juhász Gyula is keserűen szól a magyar írók szülőházának szomorú sorsáról, lebontásukról, megnebecsülésükről:

„A szülőház, amelytől Móra Ferenc a középiskola után búcsút vett, ma már csak emlékhely. Lebontották, mint ahogy nálunk általában a nemzeti sportok közé tartozik a költők szülőházának lebontása. Pindarosét még az ellenség is megkímélte, de nálunk félnek tőle, hogy a példa vonz és még egy költőnek kedve támad, hogy megszüllessék benne...”

Móra Istvának mélyen élt az emlékében a Daru utcai kéttablakos, zöld zsalugátéros, zsindeletetős régi Móra-ház. Helyén a mai négyablakos, polgári ízlésű lak épült. Azóta is, hogy Mórának eladták, változtak a gazdái. Volt koresma és más egyéb. Szomorúan kellett belenyugodni abba, hogy a régi ház már nem támasztható fel. Legalább a helyét övezzék tisztelet és kegyelet.

A régi Daru utcai Móra-ház helyén épült házon helyezték el 1929-ben, Móra Ferenc kiskunfélegyházi díszpolgárrá történt megválasztása alkalmából, az író születése esztendejének 50. évfordulóján az alábbi szövegű emléktáblát:

A város lakosságának megbízásából
örök emlékezetül ezen úton tudatjuk mindenkivel,
hogy 1879 július 19-én e házban született

M Ó R A F E R E N C

kiváló író és hírlapíró

Kiskunfélegyháza város díszpolgára.

Kiskunfélegyházán, 1929 június 9.

A városi Tanács.

A lebontott szülőházak nem szoktak poraikból megéledni. A nagy mesemondó szülőházával azonban valami hasonló történik az alábbiakban, mégpedig nem mesében, hanem rideg tények, okmányadatok alapján, a kutató tudomány segítségével.

Előbb azonban nézzük meg, mit tudhatunk meg a Daru utcai Móra-házról.

Ez a félház hosszú ideig volt a Móra-család tulajdona, lakóhelye. Móra István tudósít róla, hogy 1878-ban vették meg. — 1896-ban, Kiskunfélegyháza város *Beü-*

spros Lakjegyzéke még Móra Márton és Juhász Anna tulajdonként tüntette fel ezt a III. tized, Daru utca 1194. sz. házat.⁵ A figyelmet már itt fel kell hívnom: jól jegyezzük meg, a Daru utca a III. tizedben volt. „Tized”-nek régen a városkerületeket neveztek. — Néhány évvel későbbi, 1901-ből való névjegyzék szerint a Daru utcai 1194. sz. ház már Szabó Fülöp és Solymosi Eszter tulajdona.⁶ Ez az összeírás a régi utcánév és házszám mellett már az utcák új neveit, a házak új számait is feltünteti. A Daru utcából Kinizsi utca lett, az 1194. sz. házszámból 37-es szám. A Daru utca tehát, mielőtt Móra Ferenc utca lett, mintegy három évtizedig Kinizsi utca is volt. Amíg azonban Mórának ott laktak, mindig Daru utca volt a neve.

A kiskunfélegyházi telekkönyv irattára a háborús években megsemmisült, így a Daru utcai Móra-ház adásvételével kapcsolatos kérdések egész pontosan nem tisztázhatók. A ház telekkönyvi betétlapja már Szabó Fülöp és neje tulajdonosokkal kezdődik.⁷ Ők 1913-ban Kovács Bertalannak adták el a házat, tőle pedig 1917-ben Weber Efraim és társai vették meg. A ház ma is a Weber-család tulajdona. Kovács Bertalan asztalosmestertől nyert értesülesem szerint ő 1913-ban már az újjáépített házat vette meg. Úgy emlékszik, hogy a házat 1906 táján építették újjá.⁸

Móra István „Hazaemlékezései”-ből tudjuk, hogy a Daru utcai ház 1880 nyarán már zsindeletetős volt, szülei itt laktak. Ennek, hogy a Móra-család az 1880-as évek elején ide költözött 1881-ből okmánybizonyítéka is van: 1881. szept. 28-án itt született Mórának Mária nevű gyermeke. A keresztelési anyakönyvi bejegyzés szerint a szülők ekkor a III. tized 1162. sz. házában laktak.⁹ Ez a későbbi III. tized 1194. sz. házzal azonos. A házszámozás ugyanis ekkor még Kiskunfélegyházán is úgy történt, hogy elkezdtek az I. tized szélén (az ú. n. Kalvária-soron), és folytatódott a II., III. és IV. tizeden át, a város másik széléig. Az egyes években időközben új házak épültek, s ezért, különösen a magas számú házak számozásában lényeges változások álltak elő. Kiskunfélegyházán 1896-ban még nem volt utcák szerinti házszámozás. 1901-ből származó névjegyzék viszont a régi, 1-től 1840-ig haladó számozással párhuzamosan a házak új, utcák szerint történt számozását is feltünteti. A házak később megint új számot kaptak, amikor az utcák mindkét oldalán külön, páros és páratlan számokkal történt a megjelölés.

A továbbiak szempontjából szükség volt erre a kis városrendészeti tájékoztatásra. Szükség van még különösen annak kiemelésére, hogy Móra Ferenc születése idején Kiskunfélegyháza négy „tized”-ből állott, a Daru utca pedig a III. tizedben volt.

Ennek ismeretében Móra Ferenc életrajzának kutatójára nagy meglepetést tarogat az ő keresztelési anyakönyvi bejegyzése!

E szerint Móra Ferenc, Móra Márton iparos és Juhász Anna 1879. július 19-én született és még aznap megkeresztelt gyermeke születésekor a „Lakhely, házszám: I. t. 52.”¹⁰ Móra Mártonéknak ez a lakása tehát, ahol a keresztelési anyakönyv bizonyága szerint Móra Ferencnek születnie kellett, semmiképpen sem azonos a III. tizedben volt, Daru utcai házzal! Márpedig abban az időben nem voltak szülőotthonok, a dolog rendje-módja az volt, hogy a születés a szülők lakásán történt.

Arra gondolhatnánk, hogy talán az anyakönyvi bejegyzés téves, Mórának az azonban a következő év elején, 1880. február 28-án meghalt egy kisgyermekük, László difteritiszben. Másnap temették. A szülők lakhelye és lakásuk házszáma ekkor is: „I. t. 52.”¹¹ A temetés miatt pedig szükség volt a lakás, házszám pontos feljegyzésére.

Két okmánybejegyzés is bizonyítja tehát, hogy Móra Mártonék az 1879. július és 1880. februárja közti időben, vagyis legalább 8 hónapig, Ferenc születésekor, illetőleg László nevű kisfiuk halálózásakor még nem laktak a III. tized Daru utcájában, hanem az I. tized 52. sz. ház volt a lakásuk. 1881-ben, azonban, amikor Mária nevű gyermekük született, lakásuk már kétségkívül a Daru utcában volt.

Móra István emlékezése szerint 1880 nyarán szülei már a Daru utcai házban laktak, sőt ekkor már a ház zsindelytetős volt. *Ferenc tehát még egy éves sem lehetett, midőn szülei az I. tized 52. sz. házból a III. tizedbeli Daru utcai házba költöztek.*

A legközelebbi teendő ezután természetesen ennek az I. tizedbeli 52. sz. háznak a felkutatása, hiteles megállapítása, azonosítása volt. Ebbeli fáradozásom nem maradt eredménytelen. A régi I. tized 52. sz. ház mai megfelelőjét kétséget kizáróan sikerült megállapítanom. Az eredmény jelentőségét fokozza az, hogy a régi I. tized 52. sz. házat nem bontották le, az fennáll eredeti állapotában. Csupán építettek hozzá. Régen ugyanis a ház nem nyúlt ki az utca vonalára, hanem az udvar belső részében volt csak lakóépület. Utóbb ezt megtoldották, ki az utca vonaláig.

Móra Ferenc lebontottnak vélt szülőházát így lehetett feltámasztani.

Ez az állítás szinte hihetetlennek tűnik fel, annyira köztudattá vált, nemcsak Kiskunfélegyházán, de szerte az országban, Móra Ferenc műveinek, életrajzának ismerői körében, hogy ő a Daru utcában született. Móra Ferencnek a *Daru utcától a Móra Ferenc utcáig* c. könyve is ebben a tudatban erősítette meg az olvasót, bár tudnunk kell, hogy ez a munka már csak Móra halála után, 1935-ben jelent meg. A Móra-család köztudatában is az él, hogy Ferenc a Daru utcában született. Így tudja ezt Móra Ferenc 15 évvel idősebb bátyja, *Móra István* is. A most 90 éves Móra Istvánhoz személyesen fordultam, vele ismételt levelet váltottam ebben a kérdésben. Arra, hogy Ferenc másutt, és nem a Daru utcában született, nem tudott visszaemlékezni. A Móra-családból egyedül *Móra Ferenc húga, Tóth Istvánné Móra Juliska* közölte velem, midőn 1955. március havában Szolnokon felkerestem: „úgy emlékszem, édesanyám azt mondta, hogy mikor a Daru utcába költöztek, Feri már megvolt“.

A kérdés megvilágítása érdekében röviden érintenünk kell a *Móra-család félegyházi életét, lakásváltoztatásait*. Erről *Móra Istvánnak* vannak értékes tudósításai. A múlt század végén megjelent *Atyjámfiai* c. novelláskötetében kiskunfélegyházi lakásaikról pl. így emlékezett meg:

„Le-föl az utczákon jövök-mék. Sorra veszem a tizedeket... s ha csak azokon az utczákon megyek is végig, a hol valaha laktunk — bejárom a java várost. Itt kegyelemből laktunk, emitt árendában, ez a ház meg itt, ez, az aranykéz-utczai, már majdnem egészen a mienk volt, mikor a kezünkről letudta Kislaczi-varga.

Néhol megtévedek; nem tudom egész bizonyossággal megmondani, harmadik voltunk-e a sarokhoz vagy a negyedik. De meg ki is vették ezeket a házakat a régi jegyükből egészen. Egyiket fölemelték, a másikat meggörbítették, lefölvéggel fordították, — van, a kit meg egészen lebontottak, elhordtak s csináltak a helyén kertet, új utczát, térséget.”

Egy házról Móra István csak gyanítja, „hogy az az, a hol csak egy télen laktunk, mert borzasztó hideg volt a szobája. Bekukucskálok a kapuján s csalódva kapom el a szememet.

— Nem az... ez sem az, nem...”¹²

Móra Istvántól tudtam mégis legtöbbet a Móra-család félegyházi lakásairól, házairól, részint személyes látogatásom alkalmával, részint pedig a *Félegyházi Közlöny* c. újságban, 1929—1930-ban közölt *Hatvan év után* c. visszaemlékezéseiből.

Másrészt fontos támpontok, források az anyakönyvi bejegyzések. A szegény Móra-család örömeinek, gyermekáldásainak és nagy csapásainak, gyászainak, emlékei ezek. Móra Mártonéknak tíz gyermekük született, s közülük hét kiskorában meghalt. Mindezekről feljegyzések maradtak az anyakönyvekben. Egy eset kivételével az anyakönyvekben mindig feljegyezték a szülők lakásának házszámát, legtöbbször a tized számát is. A Móra-család kiskunfélegyházi lakásairól így, a szülők házassági anya-

könyvének bejegyzésével együtt, különböző évekből (1861—1884-ből) *17 okmányadat* áll rendelkezésünkre. Ezek összegezéséből a következők állapíthatók meg:

1. A Móra-szülők házasságkötése idején, 1861-ben lakásuk a *II. tized 522. sz. ház* volt. Ez volt a Juhász-nagyszülők háza. Itt született 1863-ban Anna, 1864-ben István, 1867-ben Róza, 1868-ban az első János, 1869-ben a második János nevű gyermekük. Közülük Annát, Rózát és az első Jánost ebből a házból is temették el. 1861—1896-ben tehát Mórának lakása, családi háza ez az 552. sz. ház volt. Az utcát akkor Széles utcának nevezték. Később Deák Ferenc utca lett. Ma Kilián György utca a neve. A régi 522. sz. háznak a mai 18. sz. ház felel meg (Mallár István kádár háza, az első köz sarkán). — Móra István több gyermekkori emlékéiről szól e házzal kapcsolatban, midőn „*lelke földrajza szerint*” bejárja a régi Félegyházát, leírja lakásaikat. Azt is megemlíti, hogy innen 1870-ben költöztek el.

2. Mikor Mórának László nevű gyermeke 1871-ben megszületett, akkor már valóban máshol, az *1300-as házban* laktak. Ez a ház a III. tizedben volt. *Hatvan év után c. visszaemlékezéseinek* ciklusában Móra István erről a „Kompektor-utcájában” lévő házukról is apró gyermekkori élmények elmondásával emlékezett meg. — Az utca valódi neve Könyök utca volt. Később Szapáry utca lett, ma Héderi Antal utca. Mórának háza az utca végén lévő szögletnél volt. Nem sokáig laktak itt, mert a házat az egyik örökös visszaperelte tőlük.

3. A következő anyakönyvi bejegyzések már a *II. tized 443. sz. házat* tüntetik fel Mórának lakásaként. Itt született az első Ferenc nevű gyermekük 1874-ben, itt is halt meg 4 éves korában 1878-ban. Ugyancsak itt halt meg a 9 éves János, szintén 1878 tavaszán. Mindkettő halálát „*rencsolék*”, vagyis difterisz okozta. — Móra István ezt a félházukat is részletesen leírta, a 443. házszámot is megemlítette. Mikor itt laktak, az utcát még Szent János utcának nevezték. Később Andrássy utca lett belőle, ma pedig a József Attila utca. Az övék azonban a ház belső vége volt. Ennek a kiskapuja az akkori Céhház utcára (ma Mártírok u.) nyílt.

4. Amint már arról fentebb is szóltunk, 1879-ben és 1880-ban két anyakönyvi bejegyzés az *I. tized 52. sz. házat* jelölte meg Mórának lakásaként. Az anyakönyvi adat tanúsága szerint itt született frónk, a szülők második Ferenc nevű gyermeke, s alig fél évvel az ő születése után itt halt meg 8 éves korában Móra László, szintén difteritiszben. Ez a ház még ma is fennáll a *Szarvas utcában*. Az utca neve is a régi idők-től kezdve napjainkig változatlan.

5. Végül a *III. tizedi 1162.*, illetőleg más bejegyzések szerint 1158. sz. házban született 1881-ben Mária, 1884-ben Julianna nevű gyermekük. Itt halt meg Mária 1883-ban. Ez a nevezetese Daru utcai, ma Móra Ferenc utcai ház.

Móra István visszaemlékezései, közlései mindenben megegyeznek az anyakönyvi adatokkal. Csupán az *I. tized 52. sz. házban* való lakásukról, az ezzel összefüggő eseményekről nem közöl adatokat. Ennek azonban az a természetes magyarázata, hogy éppen *1879—1880-ban*, amely időből az anyakönyvi bejegyzések az *I. tized 52. sz. házat* jegyezték be Mórának lakásául, *Móra István a kecskeméti piaristáknál volt bentlakó kredenciális diák*. Arról azonban, hogy szülei az *I. tizedben*, a *Szarvas utca egy másik házában is laktak*, közvetlenül azelőtt, hogy ő Kecskemétre ment tanulni, Móra István is részletesebben szólott.

A Móra-szülők ugyanis másutt is laktak, nemcsak azokban a házakban, amelyekben gyermekük született vagy halt meg. Így kétségtávolan *laktak az I. tized 60. számú házban is*. Móra Istvánnak erről szóló közléseit alább ismertetjük.

Amikor Móra István *Hatvan év után c. visszaemlékezéseit* írta, egyik félegyházi öreg barátja, Csillag József, félegyházi közismert nevén „Piktor Jóska”, Móra István

közléseire néhány ellenvetést tett. Kedélyes, baráti hangon és nem lényeges kérdésekben, hanem csak olyanokban, hogy melyik esztendőben volt jó bortermés, melyikben a mindent elpusztító májusi fagy. A Móra Istvánnal való hírlapi levélváltást, a régi Félégyházára való visszaemlékezéseit Csillag József utóbb külön füzetben is kiadta, mégpedig *Móra Ferenc előszavával*.¹³ A meghatóan kedves kis vita, emlékezetpróba során Móra István ezt írta „Piktor Jóskának”: „Közös ránkmaradt örökségünk... a hűség: a mi időnkhez. Nem a pontosság, hanem a hűség ahhoz a földhöz, aki nekünk a Betlehemünk.”

Tovább azt írja: olyan rég volt a gyermekkoruk, hogy „elegendő ok van hozzá, az emlékezetünk *múterja* már szalajtson”¹⁴

Az 1878. esztendőre azonban Móra István pontosan visszaemlékezett: „Bezzeg, emlékszek én a Te bőved 78-adra is. Már akkor ott laktunk a Bakos uccájában, Tarjányi Deme Antalnál. Már akkor öregapám nem élt... Ketten voltunk Lacikával... Fehér szíjjártó volt a végső lakócimboránk.”

Fontos tudnunk, hogy ez a *Bakos utcája az I. tizedbeli Szarvas utca volt!* Ennek az utcának a sarkán állt Bakos Imre kovácmester jeles háza. Erre még ma is többen emlékeznek.¹⁵ Az 1896. évi kiskunfélegyházi „Betűsoros lakjegyzék” szerint is Bakos Imre háza az I. tized, Szarvas u. 61. sz. ház, Tarjányi Deme Antal háza pedig a sarok utáni első ház, az I. tized, Szarvas u. 60. sz. ház.¹⁶ Ma már ez a ház sem áll fönn régi állapotában. Telkén két ház is épült, a mai Szarvas u. 1. és 3. sz. ház. Móra István közli, hogy szülei ide 1878-ban költöztek, mivel a megvett Daru u. házba még nem tudtak beköltözni. Itt laktak még az 1879. év első felében is. Erről Móra István a következőket írta:

„Elég az hozzá, hogy én még a Bakos uccájából, a Tarjányi Deme Antal házából mentem el Kecskemétre 79-ben. Édesapám vitt át Kecskemétre... Ez pedig augusztusi mi vásárunk után történt...”¹⁷ Móra István úgy tudta, hogy Lacika nevű testvérét is „még Tarjányi Antal házából temették”, s Lacika akkor „egyetlen testvére volt.”¹⁸ Pedig az anyakönyvi bejegyzések tanúsága szerint Móra Ferenc 1879. július 19-én született, Lacika pedig 1880. február 28-án halt meg. Mikor tehát Lacika meghalt, Móra Istvánnak már volt egy másik kisöccse is, *Ferenc!* Csakhogy István erről, Ferenc születéséről, születése helyéről akkor már nem értesült, mert szüleivel megszakadt a szoros kapcsolata, mióta Kecskeméten bentlakó, kredenciális diák lett. Azt sem tudhatta, hogy Lacika öccsét nem a Tarjányi Deme Antal házából temették el 1880. feb. 29-én, hanem nyolc házzal lejjebb lévő házból, a Szarvas u. akkor 52. sz. házból. Azt sem tudhatta, hogy ide, ahol már Ferenc is született, a szülei mikor költöztek. A szülők nem is költöztek Kecskeméten tanuló-diák fiukkal Ferenc fiúk megszületését. Meglepetésnek tartogatták számára, ha majd a szünidőre hazatér. Erről Móra István így emlékezett meg:

„Kredenciálisokat nem volt szokás vakációra hazaereszteni, könyörgésre, hogy nagyon szeretném már édesanyámat látni, s hogy a karácsonyi értesítőm is ember-séges volt, áldott piarista rektorom, Illésházy János, hazaeresztett 79 karácsonyára. — Karácsony estéjén érkeztem haza a Daru-uccai házba, kit csak kívül láttam még ez-előtt...” Mikor a szobába lépett: „csak láttam, hogy bölcső van a nagyágy előtt. — Néztem. Megcsókoltam Feri öcsémet szóltan. S akkor tört ki a szó édesanyánk kebeliből:

— Visszaadta az Isten a Fercsike fiamat, fiam...”¹⁹

A fenti adatok szerint azonban ez a karácsonyi találkozás 1879-ben nem történt a Daru utcában, mert még Móra Lacikát is az I. tized 52. sz. házból temették el 1880. február 29-én. Ha a találkozás 1879. karácsonykor volt, akkor még a Szarvas

u. 52. sz. házban kellett történnie. Vagy ha István Feri öccsét először a Daru utcában látta meg, akkor ez nem lehetett 1879 karácsonyakor.²⁰

Móra Istvántól: kedves Pista Bátyámtól, aki mint félegyházi embert olyan nagy szeretettel fogadott, készséggel állt rendelkezésemre, hogy családja félegyházi életéről adatokat közöljön, s akinek itt is köszönetet mondok, hogy az adatgyűjtésben olyan nagy segítségemre volt, bocsánatot kell kérnem, amiért Móra Ferenc szülőházának kutatásában az okmányadatoknak elsőbbségi jogot kell adnom. Hogy ő szüleinek a Szarvas utcában volt, I. tized 52. sz. lakásukra nem emlékszik, annak teljesen elegendő magyarázata, hogy 1879–1881-ben két évig távol volt Kiskunfélegyházától, bentlakó kredenciális diák volt a kecskeméti piaristáknál. Még Feri öccse születéséről is csak akkor szerzett tudomást, amikor szünidőre hazaengedték.

Azt tehát, amit az anyakönyvek feltüntetnek, hogy a Móra-szülők nemcsak a Szarvas utca 60. számú Tarjányi Deme Antal-féle házban, hanem ettől nyolc házzal lejjebb lévő másik Szarvas utcai házban, az I. tized 52. sz. házban is laktak, itt született Móra Ferenc 1879-ben, és itt halt meg Móra László 1880-ban: végeredményben *okmányokkal bizonyított ténynek kell elfogadnunk.*

Végül lássuk *e ház felkutatását*, az I. tized 52. sz. háznak megfelelő mai ház megállapítását. Ezt részint régi összeírások, kataszteri térkép, telekkönyvi adatok segítségével, részint a helyszínen végzett tájékozódás, érdeklődések révén sikerült elvégezni. Olyan idős ember természetesen már nem él a környéken, de egész Kiskunfélegyházán sem, aki arra emlékeznék, hogy Móraék 1879-ben az I. tized 52. sz. házban laktak. Élő személyek csak a ház későbbi sorsáról tudtak felvilágosítást adni.

A ház volt gazdájáról megállapítható, hogy a Szarvas u. 52. sz. ház 1896-ban Juhász Urbán s Kiss Márton és felesége tulajdona volt.²¹ Feles ház volt tehát, két gazdáé. Az ó-plébániai bejegyzések szerint 1879-ben lakott itt még egy Trombitás János nevű ember is, feleségével, Tarjányi Máriával. Ebben az évben ugyanis az I. tized 52. sz. házban nekik is gyermekük született.

Az 1901-es kiskunfélegyházi névjegyzék közli, hogy az 52. sz. ház új házszáma *a 15. szám lett.* A tulajdonosa ekkor már Juhász István és neje, Czákó Franciska. Egy 1886-ból származó kataszteri várostérkép alapján a helyszínen is meg lehetett állapítani, hogy a régi I. tized 52. sz. háznak a későbbi Szarvas u. 15. sz. ház felel meg. A telek helyrajzi száma: 984.

A telekkönyvi adatok a régi 52. sz., majd Szarvas u. 15. sz. ház mai megfelelőjét teljesen hitelesítik.

A 984. hr. sz. Szarvas u. 15. sz. házat 1901-ben Vereb Ignác és rokonsága vette meg. A ház tulajdonjoga 1937-ben Vereb Ignác leányára Vereb Máriára szállt. Itt már azt is közlik, hogy a régi 15. sz. ház az utca házainak páros és páratlan oldalon történt megszámozása után a *Szarvas u. 19. sz. házszámát* kapta.²² Végül Vereb Mária 1952-ben a házat Kiss Jánosnak és felesége, Papp Zsuzsannának adta el. Ők a ház jelenlegi tulajdonosai.²³

A volt I. tized 52. sz., majd Szarvas u. 15. sz. ház kétségtelen megfelelője tehát a mai Szarvas u. 19. sz. ház.

Vereb Mária volt tulajdonos erről a házról a következőket közölte velem: ők a házat Juhász Istvántól vették meg, aki gazdálkodó, tanyán lakó ember, távoli rokonuk volt. Mikor a házat megvették, akkor annak még csak *a belső része, a mai régi épület* volt meg és egy kis keresztépület az utcára. Ez utóbbi nem lakásul, hanem melléképületnek szolgált. A házat az 1900-as évek elején ők építették ki az utca vonaláig. Később is, mikor ők már az újonnan épült házrészben laktak, az alsó épületet lakók-

nak adták ki. Lakás volt egészen addig, amíg a jelenlegi tulajdonosa meg nem vette.

Ebben a régi épületben két szoba volt, közöttük szabadkéményes konyha, továbbá egy nagyobb és egy kisebb kamra. Jelenleg azonban ez a régi, I. tized 52. sz. alacsony, rossz nádtetős ház, amelyben az anyakönyvi adat szerint Móra Ferenc született, nem lakóépület, hanem egyrésze istálló, a többi része kamra, gazdasági épület. (A fényképét a Tiszatáj címlapján közöljük.)

Kiskunfélegyháza városának és Móra Ferenc tisztelőinek kegyeletes érzésén, az ebből várható elhatározásokon, áldozatkészségen múlik, hogy Móra Ferenc felkutatott, poraiból feltámasztott szülőháza méltó megbecsülésben részesüljön. A régi Daru utca természetesen tovább is Móra Ferenc utca maradjon, hiszen Móra Ferenc csecsemő korától felnőtt gimnazista koráig itt élt. Szülővárosáról első emlékei ide kapcsolják, és azt az utcát tette halhatatlanná nőveiben. Az öreg, nevét még soha sem változtató Szarvas utca is megérdemli azonban, hogy ezentúl olyan nevet kapjon, amely a Móra-család itteni lakásaira, Móra Ferenc itteni születésére emlékeztet.

Mezősi Károly

JEGYZETEK:

1. Móra Ferenc ezeregy élete címen. *Literatura*, 1927. novemberi szám, 332. l.
2. Emlékkönyv Móra Ferenc 30 éves írói jubileumára. Budapesti, 1932. 3. l.
3. Móra István: Hatvan év után. Hazaemlékezések. — 9 sz. közlése a *Félegyházi Közlöny* 1930. febr. 24-i (10.) számában.
4. Uo., 11. sz. közlés, márc. 30-i (14.) sz.
5. *Betűsoros lakjegyzék a Kún-Félegyházára adózó városi és pusztai polgárokról. Összeállította Politzer Vilmos. 1896. 95. lapon.*
6. *Kiskún-Félegyháza város ház- tanya- és szőlőtulajdonosainak névjegyzéke. — Kiadta Vesszősi József, Kiskunfélegyháza, 1901. 36. l.*
7. A kiskunfélegyházi járásbírótság telekkönyvi hivatalában a 2227. sz. betétlap. A Daru utcai Móra-ház helyrajzi számai: 1725/1 és 1725/2.
8. Kiskunfélegyháza város 1906-ból származó részletes térképe a Daru u. 1725/2. hr. sz. házat már a mai állapotában, az utcára elfordított háznak rajzolja. (A térkép a Kiskun Múzeumban.)
9. A kiskunfélegyházi ó-plébánia ker. anyakönyve, XIII. köt., 1881. évi 1021. sz. bejegyzés (416. l.).
10. Uo., keresztielési anyakönyv, XIII. köt. (1876—1882.), az 1879. évi 739. sz. bejegyzés, a 262. lapon.
11. Uo. halotti anyakönyv, VII. köt. (1874—1882.), 1880. évi 246. sz. bejegyzés, 363. l.
12. Móra István: *Atyámfiai. Elbeszélések. B.-pest, év nélk. — Dajkám c. elbeszélésében, 23. l.*
13. *Csillag József: Régi szelek szárnyán. Emlékezések. Móra Ferenc előszavával. Kiskunfélegyháza, 1934. — Móra ezt az előszót néhány héttel halála előtt, 1933. karácsony estéjén írta. Szeretettel ír szülővárosáról: „Gyermekkorom derűs, békés város, amelyikbe minden éjszaka hazajárok álmomba...”*
14. A *Félegyházi Közlöny* 1930. febr. 16-i (8.) számában.
15. Bakos Imre unokája, Bakos Antal is tájékoztatott erről a házról. Apja is itt lakott még. Mézesbábi volt, Móra Ferenc is gyakran eljárt hozzájuk gyermekkorában mézeskalács-olvasót fűzni.
16. Id. lakjegyzék, 8. és 134. l.
17. *Félegyházi Közlöny*, 1830. febr. 23-i (10.) sz., Móra István 9. sz. közlésében.
18. Uo.
19. Uo., márc. 30-i (14.) sz., 11. közlésben.
20. Móra István a közelmúltban (1955. máj. 16.) levélben közölte velem: „A születési adatokból rájöttem, hogy én nem 1879., hanem 1880. decemberében jártam otthon. Ez azonban nem változtat a hitemen és emlékemben, hogy mint láttam én Feri öcsém bölcsőjét a Daru utcai házban.”
21. Id. *Betűsoros lakjegyzék*, 68. és 77. l.
22. Kiskunfélegyházi járásbírótság telekkönyvi hivatala, 6256. sz. betétlap.
23. Telekkönyvi betétlapjuk száma: 859.